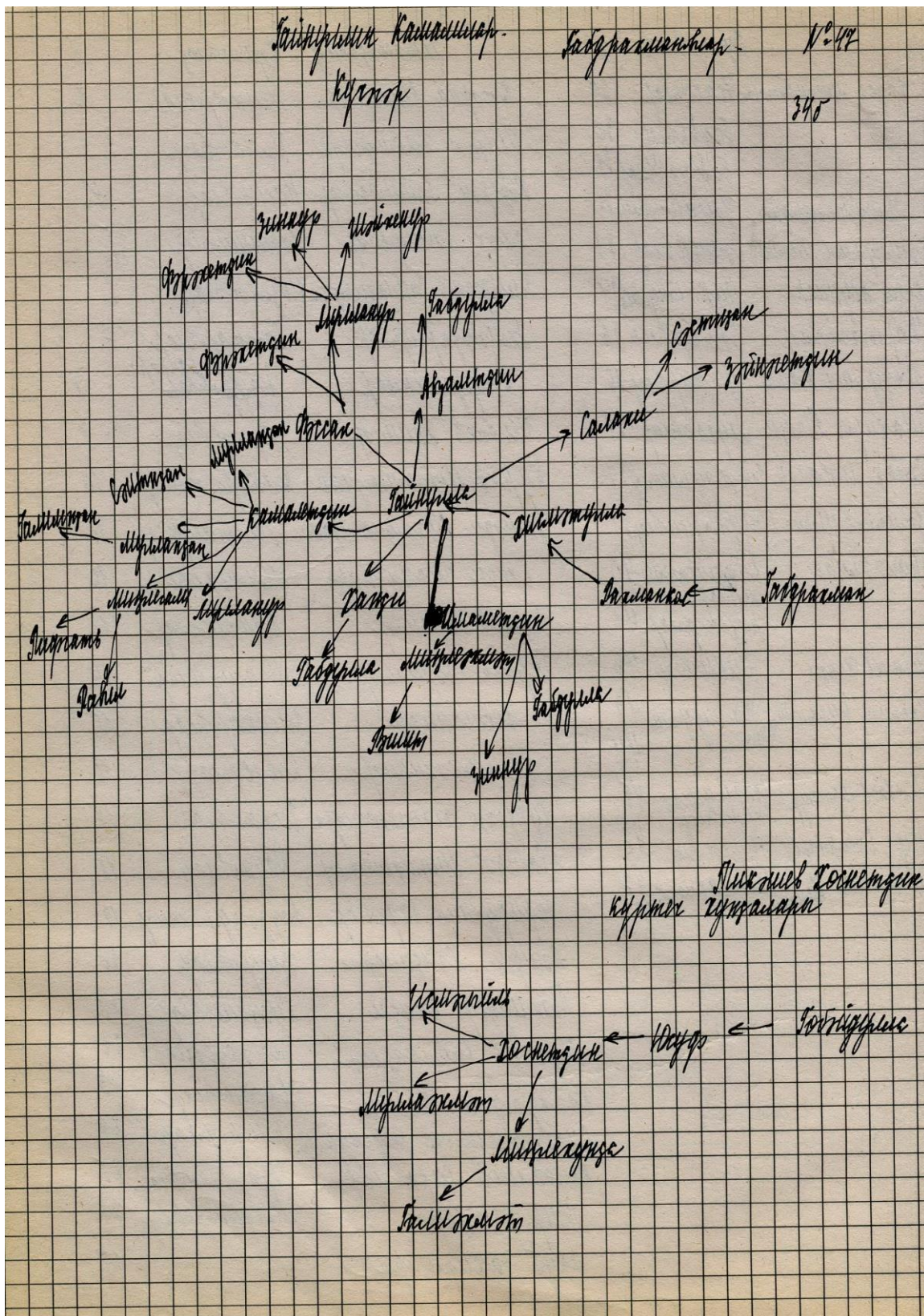


Талтиннар (Калимуллиннар)-Күчэгэрләр (Гайнуллиннар) нәселләре



Үзебезнең нәсел, әби-бабайларның кем булуын, авылдагы кемнәр белән без яқын-ерак туганнар икәнән белү теләге күптән

күңелдә утыра иде. Бу теләк еллар узу белән көчәя генә барды. Эти-әни, әбиләр, туганнар сөйләгәннәрне искә төшерү нәселебез чылбырын өзек-өзек кенә итеп күзалларга мөмкинлек бирә иде. 2017 елның 11 февралендә Бәзәкә мәдәният йортында тәгъдир ителгән авылдашыбыз, тарихчы галимә Альта апа Мәхмүтованың “Бәзәкәм, туган бишегем” китабын укып чыккач, күптәнге теләгемә ныклап алындым. Китапларның азагында бирелгән бик күп тарихи чыганақлардан нәселләребез чылбырын гына түгел, хәтта гаилә әгъзалары санын һәм исемнәрен, аларның күбесенең туган-үлгән елларын да ачыклай алдым.

Мин тарихчы түгел, ялгышлыктар һәм житешсезлектәр дә бардыр язмаларымда. Бу язмаларны мин соңга таба балаларым, оныкларым, туганнарыбыз үз нәселләрен, аларның тарихларын белсен иде дип әзерләдем. Бүген дөнья бик тиз үзгәрә, туганнар илебез эчендә генә түгел, тиз арада башка илләргә дә күченәләр. Шулай да туган як, туган тел, эти-әни нигезе, нәсел чылбыры кешеләргә бөтен гомере буенча көч бирә, сагындыра торган хәтирәләр булып кала. Безнең нәсел чылбыры да таралышкан нәселебезне, балаларны, оныкларны авылыбызга тартып тора һәм берләштерә торган көч булып дип ышанасы килә. Алга таба инде нәсел чылбырларын саклау һәм дәвам итү алар кулында...

Алга таба шул ук максаттан әби-бабаларым, эти-әни турында үзем белгән, туганнарым искә төшергән истәлекләренә аерым хикәяләр итеп яшь буынга калдыру турында да уйлыйм.

Гайнулла бабай Хисматуллин турында истәлекләр (1855-1935)

Гайнулла бабай- әнием Галимәнең әтисе Фассах бабайның әтисе.

Сабыр холыклы, төпле фикерле Гайнулла бабай өченче хатыны (алдагы ике хатыны чирләп үлгәннәр) Шамсенаһар әби белән 7 малай (Габдерахман, Абзалетдин, Камалетдин, Имаматдин, Фассахетдин, Салахетдин, Хажинур) һәм 3 кыз (Миннекамал, Шамседоха, Зөләйха) үстергәннәр. Бабай бөтен өйләнгән малайларын үзенең милеге тирәсендә йорт салдырып башка чыгарган. Бүгенге “Олы чишмәгә” төшә торган урамның (ул урамны без кечкенә чагында “Әсмә тавы” дип йөртәләр иде) уң ягында берсенә берсе терәлеп “Күчәгәрләр” ләрнең 7 милекләре торган. Шул милектә Маһира әбинең, Мәүлидә ападан кала, барлык балалары туган. Минем әнием Галимә дә шунда туган. Ул елларда янгын чыгып милекләр яну еш күренеш булган. Гайнулла бабай нәселен дә бу афәт читләтеп үтмәгән. Янган милектән күчеп торып, аның малайлары яңа өй җиткереп тагын үз милекләренә кайта торган булганнар. Шуңа күрә аларга “Күчәгәрләр”, күченеп йөрүчеләр дип кушамат биргәннәр.

Гайнулла бабайның уртанчы улы Фассахетдин үсеп җиткәч, түбән очта торучы Ислам кызы Маһира белән яратышып йөри башлый. Ләкин бу хәл Гайнулла бабайга бик ошап бетми, ахрысы- Маһира Фассахетдиннән 2 яшькә олырак була. Шулвакыт яшьләренә аерырга җае да чыгып куя. Кызы Маһираның авылның булдыклы егете Фассахетдин белән дус булуына шатланган Бибиغازизә әби үзенең күршеләренә мактана: “Өйләнүләре белән Гайнулланың малае Фассахетдинне үзезнең йортка алып кайтабыз- безнең малайларыбыз юк, ә милеккә дә яшь хуҗа кирәк бит”. Ул вакытта хатыны йортына килү егет кеше өчен дә, нәсел өчен дә зур кимсетелү булган. Маһира әбинең әтисе Ислам бабай хатынының сүзләрен ишеткәч болай ди: “Авызыңны ачканчы бергә утырып киңәшергә кирәк иде, карчык. Егете бик уңган, бик булдыклы- аны алай кимсетергә ярамый. Синең сүзләреңнән соң инде ул безнең якка борылып та карамас”. Билгеле инде, Бибиغازизә әбинең сүзләрен тиз генә Гайнулла бабайга да җиткерәләр. Аңа шул җитә

кала- Гайнулла бабай улы Фассахетдинне тиз генә димләп авылның матур кызы Бәнәт әбигә (түбән очта олы урамда торган Шарафиев Габделхай абыйның әнисе) өйләндерә. Эти сүзенә каршы килә алмыйлар ул вакытта! Фассах бабай шуннан соң “тыныч бунт”ка күчә: яшь килен торган әтисе өендә бер тапкыр да кунмый- гел бертуган абыйларына кереп куна. Бу хәлне күреп, киленнең әтисе аны кире өйләренә алып кайтып китә. Фассах бабай әтисенә әйтә: “Теләсә кемгә өйләнерсәгез дә, мин Маһирадан башка беркем белән дә тормыйм!” Гайнулла бабай шуннан соң 2 ел үткәч улы Фассахетдингә Маһира әбине сорарга Ислам бабайга яучылар жиберә.

Ул вакыттагы гадәт буенча, әти-әни йортында төпчек улы гаиләсе кала торган булган. Ләкин Гайнулла бабай бу гадәтне үзенчә борган. Оста, житез, уңган Маһира киленен тормышта күреп, ул болай дигән: “Фассахетдин, төп йортта син каласың Маһира килен белән”. Ә бит Фассах бабай төпчек булмаган, аның әле Сәләхетдин һәм Хаҗинур исемле энеләре булган! Маһира әбине каенатасыгына түгел, иренең энеләре дә үз күргәннәр. Яңа өйләнешеп башка чыккач, яшь гаиләдә житешмәгән әйберләр күп була бит инде. Шул чагында икмәк, ит сорап алар турыдан Маһира әбигә килгәннәр- әби барысына да кулдан килгәнчә булышкан. Аның изгелекләрен алар соңыннан гел искә ала торган булганнар.

Әби яңа гаиләдә үзен дә куя белгән. Аның үзенең мәзәк итеп болай дип безгә сөйләгәнә бар иде: “Мин мич янында олы табакка коймак пешереп йөрим- гаилә зур бит, күршедән Фассахның абый- энеләре дә еш кергәлиләр коймак исенә. Гайнулла әтинең кәефе юк бугай: аңа мин эшләгән я бер нәрсә, я икенчесе ошамый, кисәтү ясап кына тора. Мин бер сүз дә әйтмим- ул вакытта яшь киленнәр “тел яшерергә”, ягъни каената белән авыз ачып сөйләшмәскә тиеш. Коймакны пешереп бетердем дә, табакны үземнең алга куйдым. Шуннан бер сүз дә әйтмичә бөтен коймакны берүзем ашап

бетердем. Эти аллы- артлы йөрде өйдә, ләкин бер сүз дә әйтмәде миңа. Ашап бетергәч, тордым да ишек алдына эшләргә чыгып киттем һәм караңгы төшкәнче өйгә кермәдем. Шул хәлдән соң Гайнулла эти үзе үк миңа сүз әйттерми иде: “Ул сулагайның (Манира әби сулагай – “левша” иде) ачуын китерә күрмәгез, тагын барабызны да ач калдырыр”.

Тагын бер тапкыр янғын чыгып, “Олы чишмә” урамында 20 гасырның 30 еллар уртасында 17 хужалык янган. Шул чагында Ислам бабай Фассах кияүен кызы белән үз милегенә торырга чакырган. Ләкин иң беренче булып моңа Манира әби каршы торган: “Фассахны кимсетеп, мин эти милегенә кайтмыйм”. Шул чагында Гайнулла бабай Фассах улы гаиләсенә Зәңгәр өй (хәзерге Хабибуллин Шайхеләхмәт абый милеге) алып бирә. Ләкин анда алар гел саташып, тынгылык таба алмаганнар. Инде Гайнулла бабай килгән аларга киңәш белән: “Ислам кода белән сөйләштек. Яше инде күп, сәламәтлеге дә бик ныклы түгел. Төп милектә калучысы юк, алар хәзер хатыны белән икәү генә торалар. Фассах улым, Манира килен, ташламагыз Ислам коданы. Күчегез аның милегенә”. Шулай итеп, бабай белән әби кече урамдагы (хәзерге Молодежный урамы) түбән очтагы Ислам бабай йортына күченәләр 1935 еллар тирәсендә. (Бер елдан соң, 1936 елда, алар хөрмәтләп Ислам бабайны соңгы юлга озаталар... 1940 елда Ислам бабайның хатыны Бибигазизә әби дә дөнья куя).

Ислам бабай бик шатлана: беренчедән милекне киявенең ныклы кулларына калдыра. Икенчедән, оныгы Мулланур үсеп килә. Бердәнбер оныгы Мулланур турында Ислам бабай болай дигән: “Бу малайны карап кына үстерергә кирәк инде- милек тота торган малай булыр микән инде ул”. Чөнки Мулланур абыйга кадәр Манира әбинең 3 улы Фәрәхетдин, Фәтхетдин, Мөхәмәтдин яшьли үләләр. Мулланур абыйның да исән калуына шик тота Ислам бабай. Ләкин бу юлы ул нык ялгыша: Мулланур абый, сугышка

китеп 1942 елда Смоленск тирәсендә югалган Фассах әтисен алмаштырып, 11 яшьтән колхозда ат жигеп әнисенең һәм 3 сеңлесенең ныклы таянычы була. Ул шундый эшли, хәттә сугыш азагында 15 яшендә тыл хезмәтчәннәре өчен чыгарылган “За доблестный труд в Великой Отечественной войне 1941-1945г.г.” медале белән бүләкләнә. Соңыннан колхозда, Ислам бабай кебек, балта осталары бригадиры була. Аннан соң ул озак еллар “Кама” колхозында иң авыр эшләрнең берсендә- кырчылык бригадасында бригадир булып эшли. Аның фидакар хезмәтләре орден-медальләр белән билгеләп үтелә. Үзе Сания апага өйләнгәч, Ислам бабасы милегенә менә дигән биш почмаклы йорт салып куя.

...Кире “Олы чишмә” урамына әйләнеп кайтыйк. Гайнулла бабайның бик җитез чабыш атлары булган. “Ат- ир күрке” дигән бит халык. Шуларның берсе, иң җитезе, беркайчан да җайдак белән чапмаган- ул аларны борылып тешләп, җиргә алып ташлый торган булган. Сабантуйда җайдаксыз гел беренче булып килүче атны күргән авылдашлар: “Гайнулла аты килә”- ди торган булганнар. Бу “ат җене” Гайнулла бабайның оныкчыкларына да күчкән, ахырысы: Тазиев Рәфиснур белән Мансур, Рәфиснурның улы Марат инде 1980 еллардан бирле авылда гына түгел, хәттә тирә-юньдә, Казанда бер сабантуйдан да калмыйча, ат чабышларында катнашып, призлы урыннар алып баралар. Тарих шулай дәвам итә...

Кәлимуллин Рәшит, 2018 ел, январь

Талтиннар (Кәлимуллиннар)- Күчәгәрләр (Гайнуллиннар) нәселе шәжәрәсе

Әти нәселе

Илали бабай ягыннан:

Бөхөрмөт бабай *-382бит, п.53

Бөхөрмөт бабай улы: *-382бит, п.53

Сәлим (1766-1816)

Сәлим бабай уллары: *382бит, п.53

Аюп(1790-1826/34)

Галикәй(1792-1834)

Халит(1794-1827/34)

Рахматулла(1800-?)

Йөзкәй (1809--?)

Гәликәй бабай уллары: *382бит, п.53

Ибәтулла(1817-1845)

Хисматулла(1818-1853)

Нигмәтулла(1821-?)

Хәбибулла(1825-?)

Гобәйдүлла(1833-?)

Нигмәтулла бабай уллары: *-382бит, п.53; **-стр.496, п.п.362-364

Гатаулла(1848-1925/?)

Кәлимулла(1857-1917/25)

Сәлимулла(1862-?)

Кәлимулла бабай уллары (хатыны Шамсениса Гайнулла кызы, 1860-1897/?): ******-стр.475, п.361; стр.496, п.362

Мифтахетдин(1883-?)

Илалетдин(1884-1945)

Кираметдин(1893-?)

Гиләжетдин(1897-1970)

Кызлары:

Ситдыйка(1886-?)

Гилмиямал(1890-?)

Фатыйха(1895-?)

Илалетдин бабай уллары (хатыны Фахрениса Мөхәмәтзакир кызы, 1895-1968):

Касыйм- 1920-21 еллардагы ачлык һәм тиф эпидемиясеннән яшьли үлгән беренче хатыныннан (19??-1940?, хатыны Гөлҗиһан, кызы-Халимә белән ире Рафис)

үги улы Ибраһим(1918-1942, Волхов фронтында вафат)

Миннәхмәт(1924-1997)

Хаҗи(19329-1997)

Хаҗинур(1932-1993, хатыны Галимә Фассах кызы, 1934-1991)

кызы- Рашидә(1936-1952)

Хаҗинур Илали улы (хатыны Галимә Фассах кызы ,1934-1991)-
Рәшит (1958), кызы Рәзилә (1965).

Рәшит Хаҗинур улы (хатыны Гөлнур Мөхәмәтша кызы)- Гөлназ
(1985), улы **Фәрит (1987)**.

Фахрениса әби ягыннан:

Зәйти бабай *-379бит, п.38

Зәйти бабай уллары: *-379бит, п.38

Габдерәхим(1770-1816/34)

Габделкәрим(1784-1843)

Габделхалик(1790-1838)

Габделкәрим бабай уллары: *379бит, п.38

Габделнасыр(1813-1854/?)

Габделгафар(1816-?)

Габделнасыр бабай уллары: *-379бит, п.38

Мөхәмәтзакир(1849-1917/?)

Мөхәмәтшакир(1855-1897/?)

Мөхәмәтзакир бабай уллары (хатыны Шамсениса Рамазан кызы
(1859-1896/?): **-стр.436, п.26

Мөхәмәтша(1883-?)

Гадельша(1885-?)

Ахунжан(1889-?)

Фаттахетдин (1893-?1973): уллары Фатхетдин(1923-2003),
Фатхетдин улы Вәлиржан(1951-2007), Фассахетдин(1928-1994):
хатыны- Вәсимә (1933-2005), Рабыгый(1935-2006): хатыны Гөлчирә
(1938)

Фәрдетдин(1897-?)

Кызлары:

Шамсезиһан(1880-?)

Фахрениса (1895-1968, ире- **Илалетдин бабай, 1884-1945**)

Фахрениса әби (1895-1968, ире **Илалетдин Калимулла улы, 1884-1945**) **уллары:**

үги улы Касыйм(19??-1940?, хатыны Гөлжиһан, кызы-Халимә
белән ире Рафис)

Ибраһим (1918-1942, Волхов фронтында вафат)

Миннәхмәт(1924-1997)

Хаҗи(1929-1997)

Хаҗинур(1932-1993, хатыны **Галимә Фассах кызы, 1934-1991**)

кызы- Рашидә(1936-1952)

Әни нәселе

Маһира әби ягыннан:

Субай бабай *-377бит, п.32

Субай бабай улы: *-377бит, п.32

Баязит(1753-1837)

Баязит бабай уллары: *377бит, п.32

Хөсәен

Идрис(1782-1843)

Ильяс(1813-?)

Исмагыйль(1816-?)

Идрис бабай уллары: *-378бит, п.32; **-стр.444, п.96

Хәсән(1809-1881/?)

Хөсәен(1812-1897/?)

Юсуп(1819-1843)

Якуп(1825-1897/?)

Ибраһим(1841-1897/?)

Хәсән бабай уллары (хатыны Гарифә Исмагыйль кызы, 1843-1881/?): **-стр.468, п.303; *-419; 441; 443бит

Шайхелислам(1864-1936)

Шайхеләхмәт(1875-1925/?)

Латыйфа(1882-?)

Шайхелислам бабай кызлары (хатыны Бибигазизэ эби, ?-1940):

*-419бит, п.136

Әдия (1897-?, ире- Галиәхмәт)

Гайшә (18??-?, ире- Габдулла, улы- Галиәхмәт сугыштан кайтмый)

Маһира (1901-1988, ире- Фассах, 1903-1942)

Манира Ислам кызы (1901-1988, ире **Фассах Гайнулла улы, 1903-1942**) балалары:

Мулланур (1930-1994, хатыны Сания Миннеәхмәт кызы, 1929-2008), уллары Шайхенур(1956-2005), Зиннур(1956-2013)

Сабира (1932, ире Минемулла Гиләжетдин улы, 1931-199?):
уллары Сәетшәриф Минемулла улы (1958-2012)

Галимә(1934-1991, ире Хажинур Илали улы, 1932-1993).

Мәүлидә (1936, ире Миннеәхмәт Хисаметдин улы, 1936-2003).

Фассах бабай ягыннан:

Рахманкул бабай *371бит, п.6

Рахманкул бабай улы: *371бит, п.6

Ибатулла(1779-1809/?)

Ибатулла бабай уллары: *-371бит, п.6; **-стр.475, п.360

Гыйзатулла(1802-?)

Хисматулла(1809/19-1897/?)

Хисматулла бабай уллары: *-371бит, п.6; **-стр.437, п.145

Сибгатулла(1847-1851)

Гайнулла(1855-1935)

Гайнулла бабай (хатыны Шамсенаһар әби, 1872-?) уллары:
**-стр.475, п.360

Габдерахман(1887-?, яшьли үлгән беренче хатыныннан)

Абзалетдин(1892-?, икенче хатыныннан)

Камалетдин(1895-?)

Имаметдин(????-1973)

Фассахетдин(1903-1942)

Салахетдин

Хаҗинур

Кызлары:

Миннекамал(1885-?)

Шамседоха

Зөләйха.

Фассах бабай (1903-1942, хатыны Маһира Ислам кызы, 1901-1988)
балалары:

Мулланур (1930-1994, хатыны Сания Миннеәхмәт кызы (1929-2008), уллары Шайхенур(1956-2005, Зиннур(1956-2013),

Сабира (1932, ире Минемулла Гиләжетдин улы, 1931-199?):
уллары Сәетшәриф Минемулла улы (1958-2012)

Галимә(1934-1991, ире Хаҗинур Илали улы, 1932-1991)

Мәүлидә (1936, ире Миннеәхмәт Хисаметдин улы, 1936-2003).

Искәрмә:

1. * - А.Х.Махмүтова, “Бәзәкәм, туган бишегем”, 2017ел
** - А.Х.Махмүтова, “Колыбель моя, Бизяки”, 2017г.
2. Кызыл шрифт белән безнең нәсел чылбыры күрсәтелгән.
3. 1960-еллардан соң туганнарны бу шәҗәрәгә керту аларның якын туганнарына йөкләнә.

Кәлимуллин Рәшит, 2018 ел, январь